

דיני תקיעת שופר בקצרה, בדגש על הדינים הנצרכים ל'מבצעים':

במשך ימי ראש השנה, משתדלים - על פי הוראת הרבי - לזכות רבים מאחינו בני ישראל בשמיעת קול שופר. להלן, תמצית הדינים הנצרכים, לתוקע. ופשוט שאין להסתפק בזה, ויש ללמוד היטב דינים אלו, בפוסקים.

א. הברכה:

א. מי מברך: לכתחילה צריך השומע לברך בעצמו [וכאשר ישנם כמה שומעים, יכול אחד מהם לברך בקול רם, ולהוציא יד"ח את כולם, גם נשים]. ורק כאשר אינו יודע לברך (וגם אין אפשרות ללמדו שיאמר אחרינו מילה במילה) אפשר לברך בשבילו, כולל ברכת שהחיינו. גם אם התוקע כבר יצא יד"ח¹²⁴. [למנהג הספרדים, אין מברכים 'שהחיינו' על התקיעות ביום השני של ר"ה, ולכן, התוקע לספרדים (והוא כבר יצא), לא יברך, ולא יאמר להם לברך, שהחיינו. אלא אם כן, לא קיימו עדיין את המצוה, ביום הראשון].

ב. נשים: למנהג האשכנזים, גם אשה יכולה לברך על מצות עשה שהזמן גרמא, ולכן מברכת על מצות שופר¹²⁵. אכן, גם אשה מבנות ספרד שרוצה לברך יש הרבה פוסקים ספרדים עליהם יכולה לסמוך ולברך¹²⁶. [וכאשר ישנן כמה נשים, תברך כל אחת לעצמה

124. שו"ע אדה"ז, תקפה, ה. ישנו דיון במקרה שחלק מהשומעים יודעים לברך וחלקם לא (ראה שיעורי הלכה למעשה להרשד"ב לזין עא א, נתיבים בשדה השליחות להרלו"י רסקין ח"ב פ"ט) אכן נראה שבכל מקרה של ספק יש להקל ולברך בשבילם, זאת ע"פ דברי אדה"ז רע"ג ו, שזה שאין לברך בשביל מי שידוע לברך הוא רק לכתחילה.

125. שו"ע אדה"ז, תקפט, ב.

126. החיד"א (ברכי יוסף, תרנד, ב), זכור לאברהם (אלקלעי) או"ח א אות נו, כף החיים יז ד, ותקפט כג. ספר זכרונות אליהו (מערכת ע אות ג) והעיד שכך מנהג הנשים בעיר חברון, יפה ללב (תרנח, ה), בן איש חי (שו"ת רב פעלים ח"א), והעיד על נשי בבל שנהגת לברך על הלולב, ונסיים בדברי הפוסק הספרדי בעל השדי חמד (כללים מערכת מ כלל קלו): 'ואנו אין לנו אלא דברי מר"ן חיד"א הנ"ל, וכבר פשט המנהג כן ואין להרהר בדבר'. [אבל כמובן, שאין

ולא תברך אחת ותוציא את כולן¹²⁷]. אך בכל אופן, מי שיצא, אינו יכול לברך בשביל אשה¹²⁸.

ב. התקיעות:

א. מספר התקיעות לכתחילה: בכדי לקיים המצוה מן התורה, חייבים לשמוע 30 קולות (ג' פעמים – תשר"ת, תש"ת, ותר"ת)¹²⁹. ישנן דעות שגם ב10 קולות (תשר"ת, תש"ת, תר"ת) יוצאים מן התורה¹³⁰. וגם לדעות החולקות על זה, יש ענין לתקוע פחות מ30 קולות (ג' פעמים תשר"ת, או תש"ת או תר"ת), כי אפשר שיוצאים בזה יד"ח¹³¹.

ב. מספר התקיעות בשעת הדחק: שאם יצטך לעשות 30 לא יתקע כלל, בגלל עייפות וכדו', או שהשומע ממחר וכדו', ובשום פנים לא ישמע יותר מ10 - אפשר לסמוך על זה, ויקיימו המצוה עכ"פ

לה 'חובה' לברך].

127. שו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' נג, ע"פ השעה"צ סי' תרפ"ט טו, בשם הקרבן נתנאל, בשם התוס'.

128. שו"ע אדה"ז, תקפט, ב. ולפי"ז אי אפשר לומר הברכה והיא חוזרת אחריו. (אלא אם כן, מלמדה ללא שאומר את שם השם).

129. שו"ע אדה"ז, תקצ, ב.

130. מטה אפרים ע"פ רב האי גאון. כך הביא בשו"ת קנין תורה ח"ג סי' עט, במי שאין בכחו לתקוע 30 קולות בכל המחלקות שבבית הרפואה, יתקע 10 קולות. ומסתמך על דעת המטה אפרים (תקפו, ז. הובא במ"ב תקפו, כב) שהמודר הנאה משופר, יתקע 10 קולות שחייב מן התורה. וביאר דעתו בקצה המטה, ע"פ דברי רב האי גאון, שתקנת ר' אבהו (גמ' ר"ה, לד) לתקוע 30 קולות לא הייתה מפני הספק, אלא בכל אחד מג' האופנים יוצאים יד"ח מן התורה, אך כיון שחלק היו תוקעים תש"ת וחלק תר"ת וכו', התקין שיהיו כולם תוקעים אותו דבר, שלא יראה כשתי תורות.

ונראה שדעת אדה"ז אינה כן, שהרי כותב: "ותיקנו חכמים כדי לצאת ידי כל הספיקות, לתקוע תשר"ת ג' פעמים...". [וכן נראה מדבריו בעוד מקומות, כגון בסי' תקצ ג, לענין כוונה במצוה, שלפי הדיעה שצריך לעשות תשר"ת, הרי שתש"ת אינה מצוה כלל] וכן הכה"ח חלק על זה, וביאר את דברי המט"א אחרת. וכך פשטות הרבה הפוסקים שכתבו שעושים 30 קולות מספק.

131. שו"ע אדה"ז תקצג, ג: "אם יודע להריע תרועה שלנו ואינו יודע לתקוע השברים, יתקע ג' פעמים... דשמא מה שהוא יודע זו היא תרועה האמורה בתורה ונמצא מקיים המצוה כמאמרה".

לדעות אחדות, ומ'ספק' לכל הדעות. ויעשה ג' פעמים תשר"ת, וללא ברכה¹³². [אם לתקוע לכתחילה 10 קולות כדי להספיק יותר אנשים, דנו בזה הפוסקים, ותלוי במצב, ויש לשאול רב].

ג. כוונה: התוקע צריך לכוין להוציא את השומע ידי חובתו, וצריך לומר לשומעים שיכוונו לצאת ידי חובת המצוה. [בדיעבד שלא כיוונו (התוקע או השומעים), יצאו יד"ח, כי מן הסתם לשם כך הוא תוקע ולשם כך הם שומעים, וכוונה כללית זו, דיה להוציאם יד"ח¹³³].

ד. לדעת באיזה תקיעה אוחזים: צריך התוקע לדעת באיזה תקיעה הוא אוחז, שלולי כן יכול לפסול את התקיעה. דוגמא: אם בתקיעה אחרונה של תשר"ת, חשב שהוא בתקיעה הראשונה של תש"ת. אף ששם לב לכך, ותקע שוב תקיעה לתש"ת, לא יצא יד"ח תשר"ת¹³⁴.

132. נראה שזהו האופן הכי טוב. כי בין לאותן הדעות (שהיא פשוט כל הפוסקים), שאנו תוקעים 30 מספק, הרי כאשר תוקע ג' פעמים תשר"ת, אפשר שיצא (כנ"ל הערה הקודמת), והגם שלפי"ז גם ג' פעמים תש"ת, או תר"ת, הוא טוב, אעפ"כ עדיף ג' פעמים תשר"ת, כי עושה את ב' האפשרויות של תרועה, כמ"ש אדה"ז בנוגע לתקיעות שבמוסף (תקצב, ג): "ועבשו שתקנו לנו חכמים לצאת מידי כל הספקות... אין נוהגין לתקוע אלא תשר"ת למלכויות וכן לזכרונות וכן לשופרות שהרי בדרך זו הוא עושה כל הספקות של תרועה ואין כאן חשש אלא שמא הוא מפסיק בין תרועה לפשוטה שלפניה או שלאחריה". וגם לדעת המטה אפרים, שדי 103 קולות, כי בכל אחד מג' האופנים יוצאים יד"ח, הרי גם בעשותו ג' פעמים תשר"ת, עשה כאחד מהאופנים הכשרים. אך ללא ברכה, שכך מסתבר שהרי לרוב הדעות יוצא רק מספק, וספק ברכות להקל.

133. ע"פ שו"ע אדה"ז תקפט, ט. ותקפו, ח.

134. שו"ע אדה"ז תקצ, ג. כי מצוות צריכות כוונה, וכאשר תוקע לתשר"ת וחושב שתוקע לתש"ת, נמצא שלא כיוון לשם מצוה כלל. [ואף שאדה"ז מדבר על מקרה שאדם תוקע תקיעה אחת לשם תשר"ת ותש"ת, מובן שהוא הדין, כאשר תוקע ב' תקיעות, אך מכיון לסדר אחר].

יוש להוסיף, שלכאורה לא יוצא יד"ח רק כאשר מכיון לסדר אחר כנ"ל, שאז זו כוונה נגדית, שתוקע לשם סדר אחר. אבל אם תקע בסתם, ללא שימת לב אם זו תקיעה של תשר"ת או תש"ת וכיו"ב, יצא יד"ח. ולכן כתבנו שלולא כן 'יכול' לפסול, שחיסרון בכוונה, אינו פוסל בכל מקרה.

ה. **החלפת תוקע:** אפשר להחליף 'בעל תוקע' גם באמצע התקיעות, וימשיך התוקע השני מהמקום שעצר הראשון, ואין צריך לברך שוב¹³⁵.

ו. **נשימה אחת:** ישנן ב' דיעות אם צריך לקחת נשימה בין 'שברים' ל'תרועה' שבסדר תשר"ת, ולכן נהוג בבית הכנסת לעשות פעם כך ופעם כך, בתקיעות הראשונות (מיושב), ב'נשימה אחת', ובתקיעות השניות (דמעומד), ב' נשימות¹³⁶. וב'מבצעים' צריך לעשות בנשימה אחת¹³⁷.

ז. **נשימה בין הקולות:** צריך להיזהר¹³⁸ לקחת נשימה בין כל קול וקול¹³⁹, ומצוי מאוד שעקב הרצון למהר לא לוקחים נשימה, בתש"ת ותר"ת.

ח. **אורך התקיעה:** שתי התקיעות שבכל סידרה (תשר"ת, תש"ת, תר"ת), צריכות להיות כל אחת, כאורך של מה שביניהן¹⁴⁰. כלומר: התקיעה של תשר"ת, צריכה להיות באורך של 'שברים תרועה' (18 טרומיטין/כוחות), התקיעה של תש"ת, באורך של שברים (9 טרומיטין/כוחות), והתקיעה של תר"ת, באורך של תרועה. (9 טרומיטין/כוחות). מעשית - התקיעות של תשר"ת צריכות להמשך 3 שניות לפחות, כל אחת. והתקיעות של תש"ת ותר"ת כשניה וחצי לפחות. ולרווחא דמילתא, ראוי לעשות את התקיעות של תשר"ת 4 שניות, ושל תש"ת ותר"ת 2 שניות כי קשה לדייק בשניות.

135. שו"ע אדה"ז תקפה, ח. מלבד אחרי שברים שבסדר תשר"ת, שצריכים להיות ב'נשימה אחת', עם התרועה, ולכן התוקע החדש צריך לתקוע שוב שברים תרועה.

136. שו"ע אדה"ז תקצ, ט.

137. על פי, שו"ע אדה"ז תקצ, ט. שבמקום שאין מנהג, "יש להנהיג לעשות בתקיעות מיושב בנשימה אחת, כדי שתהיה הברכה שמברכין עליהן כהלכה לדברי הכל, שאף לסברא הראשונה (שצריך דוקא ב' נשימות), י"א שאם עשאו בנשימה אחת יצא".

138. שו"ע אדה"ז תקצ, ט. ואף שפוסק שם שאם עשה בנשימה אחת צריך לחזור ולתקוע ("יש לחוש לסברא האחרונה ויחזור").

139. ולדוגמא תש"ת, צריך לעשות כך: - תקיעה, נשימה. שברים, נשימה. תקיעה, נשימה. וגם בתשר"ת, בין תקיעה לשברים, ובין תרועה לתקיעה שאחרי.

140. שו"ע אדה"ז תקצ, ד.

ט. אורך ואופן עשיית 'שברים': כל אחד מג' ה'שברים' צריך להיות באורך של 3 טרומיטין (הזמן שלוקח לתקוע 3 'טו' הכי קצר), ופחות מ¹⁴¹9. אם עשה ב' שברים באורך 3 טרומיטין, ושבר אחד באורך של 2 טרומיטין, לא יצא¹⁴². (דוגמא: או או טו, או או טו, או טו). כי באופן זה לא יצא לאף אחת מב' הדיעות. אם בסוף השברים של תש"ת הוסיף שבר אחד קצר ('טו' קצר כמו תרועה) מסתבר שפסל את אותו 'סדר' ולכן, צריך לתקוע שוב 'תש"ת', כי קול קצר לא נחשב 'שבר' לאף דעה, ונמצא שעשה 'תרועה' באמצע תש"ת¹⁴³.

י. הזהירות בעשיית 'שברים', למנהג חב"ד: צריך להיזהר מאוד כאשר תוקעים כמנהג חב"ד שמוסיפים קול קצר אחרי השברים: שלא לעשות את השבר האחרון קצר יותר, כמו שיש הטועים לעשות: טו או טו, או או טו, או טו. [השבר הראשון והשני הם של ג' כוחות, והשלישי של ב' כוחות]. וכן להיזהר מאוד, בקול שמוסיפים אחרי הג' שברים, שלא לעשותו קצר כתרועה, שאז מסתבר¹⁴⁴ שפוסל [בתש"ת], אלא לעשותו קצת ארוך: טו (ולא טו).

141. שו"ע אדה"ז תקצ, ז. וז"ל: "ובכל שבר יאריך מעט כדי ג' טרומיטין, ולא יאריך עד ט' טרומיטין".

142. שו"ע אדה"ז תקצ, ז. וז"ל: "או שלא האריך בשבר אחד מן השברים כשיעור שנתבאר לפי סברא האחרונה דהיינו ג' טרומיטין, ובשבר אחד מן השברים האריך יותר משיעור שנתבאר לפי סברא הראשונה, צריך לחזור ולתקוע, ואינו יכול לתפוס קולות של שתי הסברות כיון שהן סותרות זו את זו".

*אמנם לדעת הצ"צ (חידושים ר"ה עו, א), גם לדעת התוס' ודעי' כל שהוא יותר מטרומיט אחד, נחשב 'שבר'. נמצא שהעושה השברים יותר מטרומיט ועד 9 טרומיטין יצא בדיעבד. אך בפנים סתמנו לפסול, כי א) לא ברירא מילתא לסמוך על דברי הצ"צ בחי' נגד דבריו המפורשים של אדה"ז בשו"ע. ב) גם אם נסמוך על זה, הרי זה כשר רק בדיעבד, שאין צריך לחזור ולתקוע.

143. שו"ע אדה"ז תקצ טו. וז"ל: "אם עומד בסדר תש"ת, בין שהתחיל להריע לאחר שגמר השברים, בין שהתחיל להריע קודם שגמר השברים. . צריך לחזור ולתקוע גם תקיעה הראשונה של בבא זו, דכיון דתרועה זו אינה מעין השברים שצריך לו לתקוע בבבא זו, לפיכך היא חשובה הפסק בין השברים לפשוטה". וראה הערה הבאה, שגם כשלא כיון לשם 'תרועה', נראה שפסול.

144. ראה פמ"ג תקצ, ב, שקול ארוך בסוף התרועה או בתחילתה נחשב לשבר (וראה מ"ב סקל"א). הרי שחוששים שגם קול שא"א לצאת בו (שבר אחד) נחשב הפסק ופוסל אע"פ שלא עשאו לשם שבר, וה"ה כאן פוסל, אע"פ שלא עשה לשם תרועה.

מעשית – יש לעשות כך: או¹⁴⁵ טו, או או טו, או או טו, או או טו, טו.
[או: או או טו, או או טו, או או טו, או טו¹⁴⁶].

יא. אורך ואופן עשיית 'תרועה': צריך לעשות לפחות 9 תרועות, ואפשר להוסיף כמה שרוצים [מסופר על אדמו"ר המהר"ש, והרשב"ב, שהיו מרבים בתרועות]. ואין צורך להאריך את התקיעה כפי אורך התרועה שעשה בפועל, גם אם עשה הרבה תרועות ונמשך זמן ארוך. צריך להיזהר, שלא לעשות את התרועה האחרונה ארוכה יותר ארוכה: טו, טו, טו, טו, טו, טו, טו, טו, טו. כי אז נחשב שהוסיף שבר אחרי התרועה ופסל את כל הסדר.

עד מתי אפשר לקיים המצוה:

מצות תקיעת שופר היא כל היום דהיינו, עד צאת הכוכבים. אלא שמשעת 'שקיעת החמה' ואילך, שהוא ספק יום ספק לילה, תוקעים ללא ברכה¹⁴⁷. [שספק מצוה, לחומרא. וספק ברכות, לקולא].

ד. תחום:

גם ביום טוב, יש איסור 'תחומין', ולכן גם בר"ה, אסור לצאת חוץ לתחום. וכל שיש ספק בדבר אם מקום מסויים הוא חוץ לתחום, צריך לברר את הדבר אצל רבנים הבקיאים בהלכות אלו, ולא להסתמך על

145. יש אומרים שצריך לעשות טו או טו, ולא או או טו. ושכך הרבי נהג לתקוע. אך הגרמ"ש אשכנזי ע"ה אמר לי כמה פעמים, שלדעתו עדיף להתחיל מ'או', ואכ"מ לבאר טעמו. אך העיקר הוא להקפיד שיהיו כל ג' השברים ג' כוחות, ושהקול שמוסיפים למנהג חב"ד יהיה ארוך קצת, ולא יהיה תרועה ויפסול.

146. על פי עדותו של הרה"ח ר' יוסף יצחק שי' אופן, חצי השבר שעושה הרבי הוא: 'או טו'. כלומר, שתי כוחות. כך ששלושת הראשונים הם של ג' כוחות, וה'חצי שבר' הוא של שתי כוחות. כלומר עושים כך: או או טו, או או טו, או או טו, או טו. [והדברים מסתברים, מאחר שלמנהגו 'שבר' נחלק לשלש קולות 'או או טו', ולא קול פשוט של שלש כוחות 'טו ווו', הרי ש'חצי שבר', מתחלק גם כן לכמה קולות, ואינו קול אחד פשוט קצר 'טו', אלא שני קולות ('או טו') במקום שלש קולות ('או או טו')].

147. שו"ע אדה"ז תקפח א. וראה משנ"ב תקפח סק"א.

עצמו, כי החישוב של התחום הוא מורכב מאוד ותלוי בהלכות רבות, ובידיעת המציאות.

ה. גרימת איסור:

יש לנהוג במשנה זהירות, שלא יגרם חילול החג על ידינו, ולהלן דוגמאות שכיחות: לא לשאול יהודי מה השעה, אלא למי שעונד שעון, כי מצוי מאוד שכדי לענות ישתמש במכשיר הנייד. וכן רצוי לבקש לפני שמתחילים, שמפאת קדושת החג אנו מבקשים שלא לצלם. לא לדפוק בשער כאשר ברור שהדרך היחידה לענות הוא דרך האינטרקום או שפתיחת הדלת היא אלקטרונית. וכל חכם יעשה בדעת, כי הדוגמאות רבות, והצענו דברים שכיחים.